

ÅBO AKADEMI

ÅBO AKADEMI

EN ÖVERSIKT

TREDJE UPPLAGAN

Å B O A K A D E M I

Åbo Akademi är en sedan ett kvartsekel i Åbo verksam högskola med svenskt undervisningsspråk, grundlagd och upprätthållen med enskilda medel.

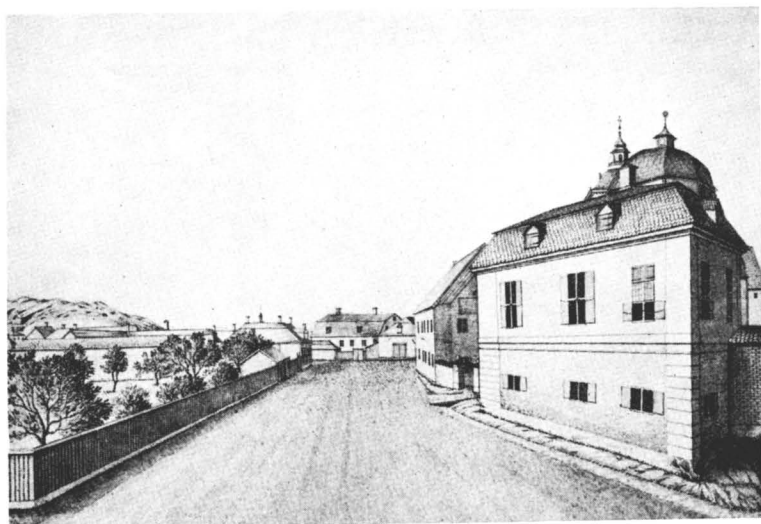
För att förstå denna högskolas tillkomst och uppgift samt dess namn måste vi blicka tillbaka på några drag ur Finlands och Åbo stads historia.

Under drottning Kristinas minderårighet fann hennes förmyndarregering det önskvärt och möjligt att grunda en ny högskola i rikets östra hälft, ehuru det alltjämt pågående stora kriget i Tyskland tärde hårt både på Sveriges och Finlands krafter. Detta skedde år 1640. Den nya högskolan förlades till Åbo, som då var Finlands förnämsta stad och säte för landets lokala styrelse, och dess benämning blev enligt dåtida språkbruk *Åbo Akademi*. Företagets förnämsta tillskyndare var Finlands generalguvernör, greve Per Brahe d.y., som också blev det nya lärosätets förste kansler och verksamt befordrade dess utveckling. *Den forna Åbo Akademi.*

I Finlands historia betecknar grundläggningen av Per Brahes Akademi en vändpunkt för hela det kulturella livet. Landet erhöll bättre utbildade präster och lärare än förr, kunnigare lagtolkare och redligare ämbetsmän. I kretsarna kring Akademien och den något tidigare (1623) upprättade Åbo Hovrätt utbildades så småningom ett bildat finlandssvenskt talspråk.

ÅBO 1942

ÅBO TIDNINGS OCH TRYCKERI AKTIEBOLAG

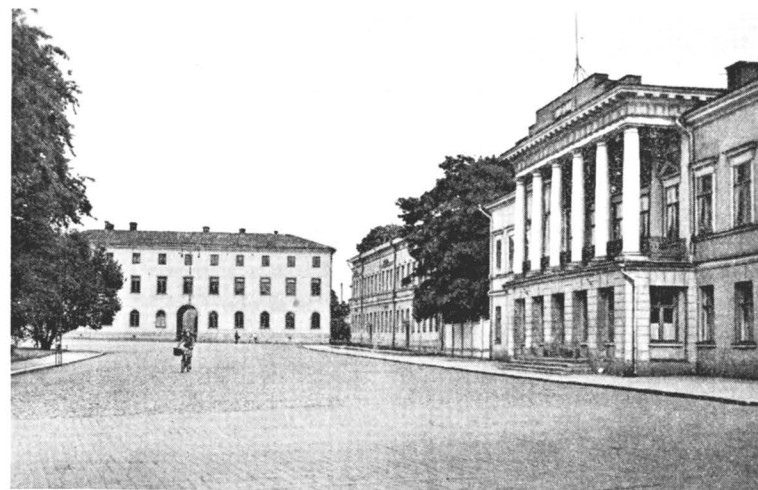

Den forna Åbo Akademis byggnader. Närmast i förgrunden Akademiens anatomisal, därinvid Per Brahes anspråkslösa akademihus från år 1640, som var Akademiens hem under 175 år.

Under 1700-talet blev det vetenskapliga livet vid Åbo Akademi rikare, buret av män som naturforskaren Kalm, en lärjunge till Linné, juristen Calenius samt historikern Porthan, som blivit kallad »den finländska lärdomens fader».

Utvecklingen
efter år 1809.

Efter Finlands skilsmässa från Sverige år 1809 syntes Åbo stad och dess Akademi för en tid tilltaga i betydelse. Flere centrala ämbetsverk förlades till Åbo. Men redan år 1812 bestämdes, att Helsingfors, som låg närmare Ryssland, skulle bli landets huvudstad, och denna plan förverkligades år 1819. Sin Akademi fick Åbo tillsvidare behålla, och år 1817 kunde den inflytta i en ny byggnad, till vilken grundstenen lagts av konung Gustaf IV Adolf år 1802. Men år 1827 träffades Åbo av ett nytt slag, i det att staden den 4—5 september härjades

Till höger Akademiens nuvarande huvudbyggnad samt Matematisk-naturvetenskapliga fakultetens hus. I fonden den forna Akademiens hus under åren 1817—1827, numera säte för Åbo Hovrätt, Åbo Domkapitel och Länsstyrelsen.

av våld. Följande år flyttades Akademien till landets nya huvudstad, där den gamla högskolan fortfarande verkar under namn av *Helsingfors Universitet*.

Åbo stad kunde endast långsamt resa sig efter denna anhopning av motgångar. Väl fick staden ett gymnasium i stället för högskolan, men detta var en torftig ersättning. Då staden åter begynte uppblomma, gjordes framstegen närmast på handels och industriens fält. Orten hade fått behålla ett antal av de forna patriciersläkterna, och nya växte upp med starka inslag från Sverige. Seg ihärdighet förde näringslivet framåt, och Åbo förvärvade namnet att vara en lokalpatriotisk stad, där pietetsfulla borgare vårdade samhällets minnen och med vaken plikt känsla skapade nya stiftelser till allmänt gagn.

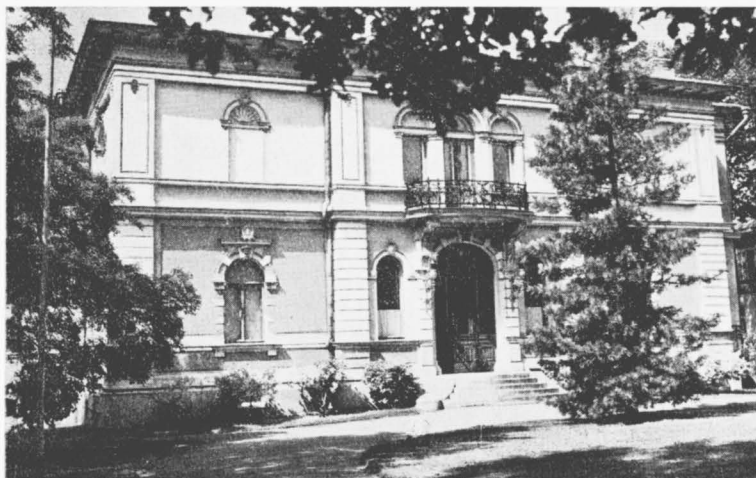
Kommerserådet Ernst Dahlström.

Under inflytande av allmänna humanitära idéer omhuldades i synnerhet filantropiska uppgifter, men också rent kulturella företag vunno omkring sekelskiftet 1900 understöd efter stora mått. Sålunda hopbragtes i det gamla slottet det största kulturhistoriska museum som Finland äger, ett stort bibliotekshus donerades till staden av kommerserådet Fredric von Rettig, och till den bildande konstens hägn uppförde kommerseråden bröderna Ernst och Magnus Dahlström ett konstmuseum.

Kommerserådet Magnus Dahlström.

Vi böra se denna glädjande kulturella utveckling mot den bakgrund, att Åbo under hela tidsföljden 1870—1920 räknade omkring 10,000 svenska inbyggare mot det två- till fyrdubbla antalet finska, vilkas antal proportionellt oavbrutet stigit. Enligt senaste befolkningssiffror (1940, den närvarande befolkningen) svarade mot cirka 11,000 svensktalande 64,000 finstalande. Åbo stads närmaste omgivning är numera rent finsk, men utanför staden utbreder sig en vidsträckt skärgård, där befolkningen till största delen är

Kommerserådet Ernst Dahlströms till Akademien donerade hus där Humanistiska fakulteten är inrymd.

Medalj över bröderna Dahlström, slagen av Åbo Akademi (åtsidan).

Kommerserådet Magnus Dahlströms till Akademien donerade hus där Statsvetenskapliga fakulteten är inrymd.

Medalj över bröderna Dahlström, slagen av Åbo Akademi (frånsidan).

svensk. Folktätheten är dock ringa. Den svenska delen av skärgården räknar omkring 25,000 inbyggare. Härtill kommer Åland med c:a 20,000 personer. De förmögnare släkterna i Åbo voro länge till övervägande antal svenska. Vid donationsnernas tillkomst gjordes i regeln ingen åtskillnad mellan svenskt och finskt, men sedan landets svenskar som följd av representationsreformen 1906 och förändringen av grunderna för den kommunala rösträtten år 1917 förlorat sin tidigare politiska position, ha de mera än förr samlat sig kring sina egna strävanden.

*Akademitan-
ken vaknar.*

Mången nutidsmänniska anser, att minnet av gångna tidevarv är någonting överkligt och umbärligt. Men i ett samhälle så medvetet om sina stolta traditioner som Åbo kan ett historiskt minne bli en drivande kraft av högt värde. Hågkomsten av att landets universitet funnits här dog aldrig ut, men uppgiften att skapa en academia rediviva ansågs länge omöjlig att genomföra. Då tanken omsider (omkring år 1906) började övervägas på allvar, gjorde sig också andra motiv gällande än de lokalpatriotiska. Väl innehade ännu då svenska språket en stark ställning vid statsuniversitetet i Helsingfors, men det var påtagligt, att finskan år för år där skulle vinna terräng. Det gällde därför för landets svenskar att handla för tänksamt och i tid skydda sina bildningsintressen. Finlands hela svenska nationalitet uppgår visserligen endast till en tredjedels miljon människor, men eftersom en stor del av denna befolkning är bosatt i landets städer, är procenten av personer med högre skolorbildning hög. Antalet svenska studenter var därför så stort, att det sannolikt kunde uppbära både den del av Helsingfors Universitet, som i framtiden kunde förbli svensk, och en ny, fri högskola, som starkare än statsuniversitetet kunde vinnlägga sig om de svensknationella vetenskapliga arbetsuppgifterna i vårt land.

I en redaktionell artikel i Åbo Underrättelser framställdes

i april 1907 ett förslag att grundlägga ett svenskt universitet i Åbo. Följande år tillsattes för sakens drivande en »Akademikommitté», vars arbete dock mycket försvårades av den ryska förtrycksperiod, som samtidigt bröt in över vårt land. År 1913 kom från Åbo nation vid Helsingfors Universitet ett viktigt uppslag, anordnandet av svenska akademiska feriekurser, som samlade hundratals studenter till Åbo för några sommarmånader. Kurserna höllos med framgång under sju år. Under vintrarna hade man redan tidigare anordnat akademiska föreläsningar för stadens bildade allmänhet, och sådana ombesörjdes nu av Akademikommittén. Sommaren 1916 togs ett viktigt steg mot fastare organisation, i det att ett finansutskott tillsattes, bestående av bankdirektör J. Lönnblad, kommerserådet Magnus Dahlström och hovrättsassessor G. Arrhenius. Det föregående året hade till följd av högkonjunkturerna under världskriget blivit en gynnsam tid för en stor del av vår industri; penningtillgången blev större, de äldre kapitalen förkovrades och nya skapades. Den som kände medborgarandan i Åbo kunde räkna med att offervilligheten för allmännyttiga företag skulle ökas med de ökade tillgångarna.

Förhoppningarna infriades på det vackraste sätt. I december kunde finansutskottet meddela, att sammanlagt omkring 3 miljoner mark ställts till förfogande av donatorer, vilkas flertal icke gjort några förbehåll angående den blivande högskolans program. Det blev senare bekant, att de bärande krafterna bland donatorerna voro bröderna Dahlström, konstmu-seets skapare.

Namnfrågan löstes utan tvekan. Den gamla Akademien har oupplösligt vuxit samman med Åbotraditionen, och dess namn har fortlevat intill vår tid, bundet vid den mäktiga byggnad, som endast under åren 1817—1827 fått tjäna sitt egentliga ändamål att utgöra ett hem för högskolan i Åbo. Den nya högskolans namn skulle bliva och blev *Åbo Akademi*.

*Åbo Akademi
planlägges och
organiseras.*

Med den stora donationen 1916 hade akademifrågan trätt ut i verklighetens värld. Det blev känt, att de främsta bland donatorerna hyste stora sympatier för de humanistiska vetenskaperna, men de avstodo från att påverka den fria diskussion, som snart uppstod kring den blivande högskolans program. Diskussionen gällde frågorna: skulle Akademien bli ett vetenskapligt forskningsinstitut, alltså en akademi i trängre mening, eller ett universitet med både forsknings- och undervisningsuppgifter, skulle den börja enbart med en humanistisk fakultet eller därjämte med en naturvetenskaplig eller en statsvetenskaplig fakultet?

År 1917 organiserades »Stiftelsen för Åbo Akademi». Stiftelsens ändamål formuleras i stiftelseurkunden sålunda:

»Avkastningen av det donerade kapitalet skall användas för grundandet och upprätthållandet av en högskola i Åbo med svenskt undervisningsspråk under namn av Åbo Akademi.» Denna bestämmelse kompletteras av den första paragrafen i Akademiens i januari 1918 antagna grundstadgar, förnyad i juni 1929, vilken paragraf lyder: »Åbo Akademi har till uppgift att främja vetenskapernas utveckling samt att meddela vetenskaplig undervisning på svenska språket». Donatorerna, trettiofem till antalet, ävensom medlemmarna av Akademikommittén konstituerades såsom en delegation, vilken i sin tur utsåg en styrelse. Styrelsemedlemmar blevo kommerseråden Ernst och Magnus Dahlström, konsulerna Alfred Jacobson och Conrad Spoof, direktör Ernst Grönblom samt bankdirektörerna J. Lönnblad och E. Schybergson. Senare har Stiftelsens styrelse genomgått olika förändringar.

Vid överläggningarna om högskolans program hade man stannat vid en kompromiss, som gick ut på att samtidigt grundlägga tre fakulteter, en humanistisk, en matematisk-naturvetenskaplig och en statsvetenskaplig, sedermera kallade Akademiens stamfakulteter,

Friherre R. A. Wrede
Akademiens förste kansler
1918—1930.

Professor Arthur Rindell
Prokansler 1918—1934.

Professor Edv. Westermarck
Akademiens förste rektor 1918—1921.

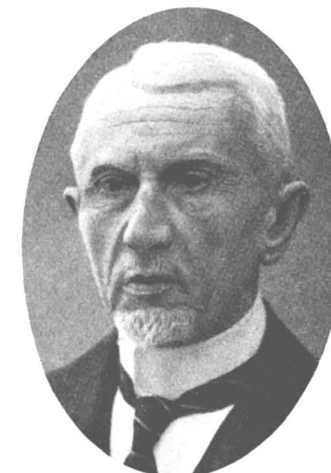
med fyra professurer i varje. Genom en ny kollektiv donation i oktober 1917 på 4 miljoner mark möjliggjordes förverkligandet av detta program. Man avsåg först att undervisningen vid Akademien skulle börja den 1 september 1918, men frihetskriget våren 1918 fördröjde förberedelserna. Först efter dess slut, i juni 1918, kunde de första kallelserna av professorer ske.

Den akademiska styrelseförvaltningen har sedan slutet av 1918 varit ordnad sålunda, att högsta vårdnaden av Akademiens angelägenheter omhändervägs av kansler, vilken utnämner dess professorer samt vissa andra lärare och tjänstemän ävensom stadfäster reglerna för dess förvaltning. Till Akademiens förste kansler utsågs förutvarande jurisprofessorn, friherre R. A. Wrede. Då friherre Wrede på grund av hög ålder år 1930 avgick, utsågs professor A. Wallensköld till kansler för Akademien. Professor Wallensköld avled år 1933 och efterträddes som kansler av förre presidenten i Högsta förvaltningsdomstolen Karl Söderholm, som i sin tur på grund av hög ålder avgick år 1941. Efter president Söderholm utsågs professor O. Hj. Granfelt till kansler. Till prokansler utsågs år 1918 professor Arthur Rindell. Efter dennes avgång år 1934 indrogs prokanslersämbetet. Kanslerssekreterare har sedan Akademiens upprättande varit professor R. Furuholm.

Åbo Akademi började sin verksamhet den 2 september 1918, då konsistoriet sammanträdde för första gången. Till rektor för det första trienniet valdes professor Edv. Westermarck. År 1921 valdes till rektor professor Severin Johansson, som innehade rektorsämbetet till sin död år 1929, då professor Otto Andersson utsågs till rektor för Akademien. Professor Andersson beklädde rektorsposten till år 1936. Till hans efterträdare valdes professor Rolf Pipping, som avgick från rektorsämbetet år 1942. Vid rektorsvalet 1942 utsågs professor G. O. Rosenqvist till rektor för Åbo Akademi. Akademisekreterare är docenten S. Dahlström.

Professor A. Wallensköld
Kansler 1930—1933.

President Karl Söderholm
Kansler 1933—1941.

Professor O. Hj. Granfelt
Akademiens nuvarande kansler.

*Akademiens in-
vigning.*

Åbo Akademis högtidliga invigning försiggick den 11 och 12 oktober 1919. Bland de inbjudna gästerna märktes medlemmar av regeringen samt de nordiska ländernas sändebud i Finland, ävensom representanter för många högskolor och lärda stiftelser såväl i hemlandet som i de skandinaviska länderna.

Vid invigningen anmäldes flere nya donationer, bland dem en anonym på 4 miljoner mark för de tre stamfakulteterna, en av professor P. Fahlbeck och hans maka, född v. Willebrand, för en professur i statistik, en av doktor J. O. E. Donner för en professur i engelsk filologi, en av konsul F. Kiseleff för en professur i nordisk kulturhistoria och folklivsforskning samt ytterligare donationer till förmån för lärostolar i astronomi och konsthistoria.

Till de vid invigningen anmälda donationerna hörde också Riksföreningens för svenskhetens bevarande i utlandet bokgåva, som sammanbragts genom professor Vilh. Lundströms hänvändningar till den rikssvenska allmänheten och Sveriges författare.

*Akademiens
byggnader.*

Akademien lyckades förvärva ett byggnadskomplex med utmärkt läge invid domkyrkan och det forna akademihuset, med två stenbyggnader i nyantik stil, vilka uppförts kort efter Åbo brand. Utanför byggnaderna utbreder sig ett vackert parkområde med statyer av Per Brahe och Porthan. Platsen är genom sina historiska minnen en av de mest stämningsfulla Finland äger. Senare har Akademien genom testamente av konsul Conrad Spoof erhållit en gård, som inrymmer den Teologiska fakulteten, samt likaså genom testamenten blivit ägare av kommerseråden Dahlströms fastigheter, Gezeliusgatan 2 och Biskopsgatan 13. Till det Dahlströmska huset vid Biskopsgatan flyttade Humanistiska fakulteten på hösten 1930, medan Statsvetenskapliga fakulteten sedan 1936 är inrymd i gården Gezeliusgatan 2. Dessutom har för Akademien genom köp förvärvats andra fastigheter i samma del av staden i Domkyr-

Professor Severin Johansson
Rektor 1921—1929.

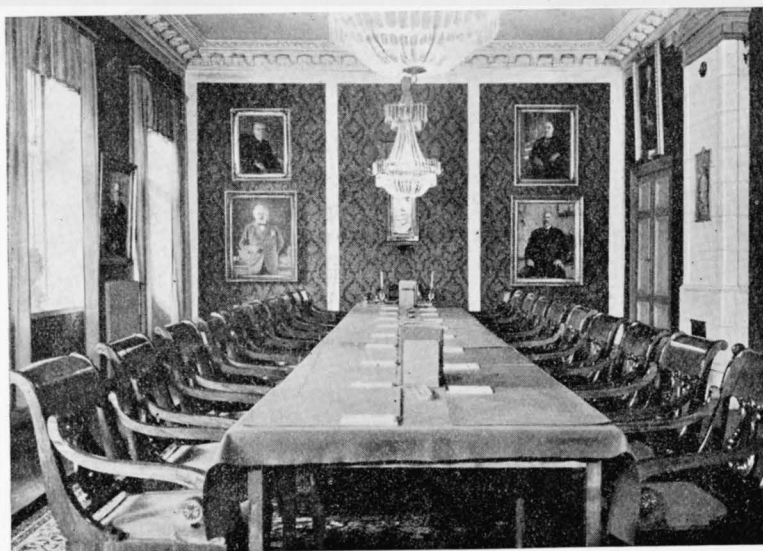
Professor Otto Andersson
Rektor 1929—1936.

Professor Rolf Pipping
Rektor 1936—1942.

Professor G. O. Rosenqvist
Akademiens nuvarande rektor.

Konsistoriesalen sedd från nedre ändan.

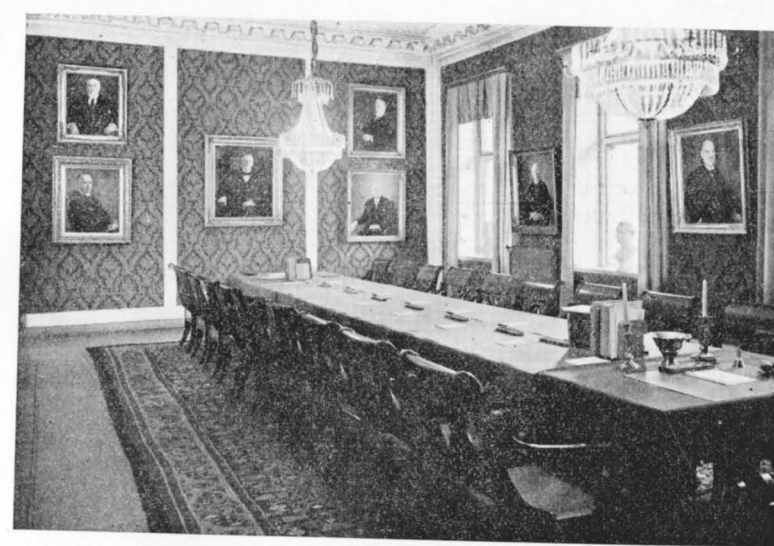
kans omedelbara närhet. Genom testamente av konsul och fru Alfred Jacobsson har Akademien ytterligare blivit ägare av gården Stora Tavastgatan 30, som främst disponeras av museistiftelsen »Ett hem».

Arbetet vid Akademien har i huvudsak fortgått enligt de utstakade riktlinjerna. Högskolans byggnader ha i allt större omfattning tagits i anspråk för undervisningen, och de flesta tjänster ha blivit ordinariter besatta.

*Utvidgning och
examensrätt.*

Till Akademien har med stöd av särskilda donationer anslutits en Kemisk-teknisk fakultet, som trädde i verksamhet den 1 juli 1920.

Genom konsulinnan Anna von Rettigs donation upprättades vid Akademien höstterminen 1924 en Teologisk fakultet.

Konsistoriesalen sedd från övre ändan.

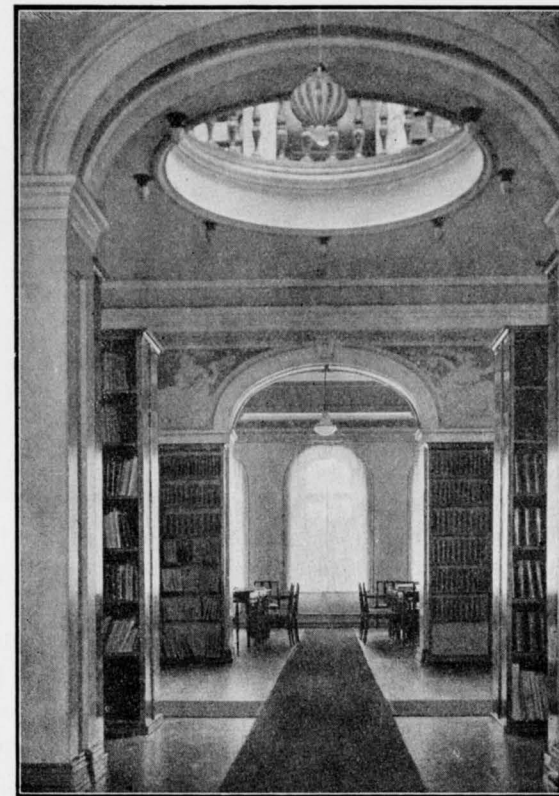
Redan hösten 1918 anhöll konsistoriet hos regeringen om rättighet för de Humanistiska och Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna att anställa samma examina och utdela samma lärda grader som motsvarande sektioner av Filosofiska fakulteten vid Helsingfors Universitet. I juli följande år gav regeringen sitt bifall till denna ansökan. Detta utgjorde en betydelsefull vinning genast vid början av den nya högskolans arbete. År 1922 erhöll Kemisk-tekniska fakulteten samma examensrätt som den kemiska avdelningen vid Tekniska Högskolan i Finland innehar, och genom en förordning av den 14 oktober 1927 ha examina avlagda vid Statsvetenskapliga fakulteten jämställts med filosofiekandidat- och filosofielicentiatexamen vid befordran till statstjänst. Teologiska fakulteten erhöll kort efter dess upprättande exa-

mensrätt för 5 år. Denna examensrätt har sedermera av Statsrådet tilldelats fakulteten utan tidsbegränsning, varför således de vid fakulteten i Åbo och de vid Teologiska fakulteten vid statsuniversitetet avlagda examina medföra liknande rättigheter.

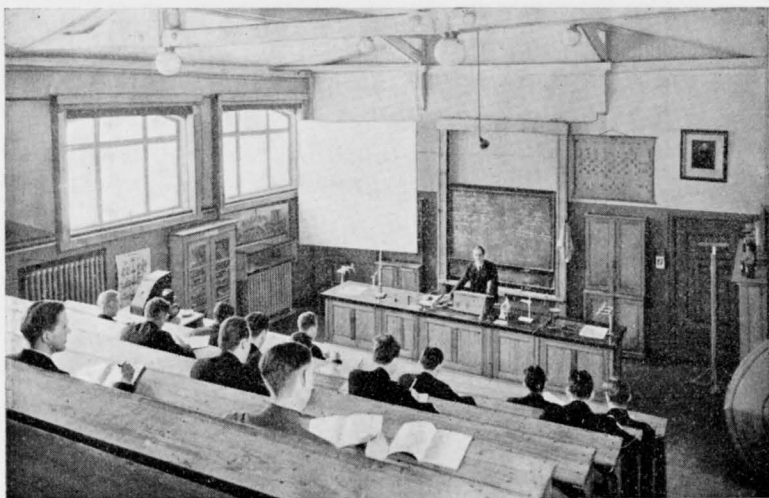
*Humanistiska
fakulteten.*

Inom Humanistiska fakulteten äro följande professurer i funktion: Professuren i filosofi har senast innehafts av professor Rolf Lagerborg, som den 26 april 1942 inträtt i pensionsåldern, men därefter mottagit förordnande att förestå sin förra professur. Professuren i nordisk historia är ledig och skötes på grund av förordnande. Professuren i litteraturhistoria med poetik innehaves av professor Olaf Homén och den Lundenius'ska professuren i grekiska och romerska litteraturen med antikens historia av professor Johannes Sundwall. Kiseleffska professuren i nordisk kulturhistoria och folklivsforskning innehaves av professor Gabriel Nikander och Robert Mattsons professur i musikvetenskap och folkdiktsforskning av professor Otto Andersson. Innehavare av professuren i svenska språket och nordisk filologi är professor Rolf Pipping. Lennart och Hjärdis Baumgartners professur i germansk filologi skötes på grund av förordnande. J. O. E. Donners professur i engelska språket och litteraturen innehaves av professor H. W. Donner. Professuren i nationalekonomi med finansvetenskap, som upprättats inom Statsvetenskapliga fakulteten och innehaves av professor Carl Erik Knoelinger, tillhör även Humanistiska fakulteten. Professuren i allmän historia skötes enligt förordnande. Inom Fakulteten finnes en personell e.o. professur i sociologi, som även tillhör Statsvetenskapliga fakulteten. Dess innehavare är e.o. professor K. Rob. V. Wikman. Dessutom

Interiör från Humanistiska fakultetens hus.

arbeta inom fakulteten ett antal docenter och andra lärare. Lektorat finnas i tyska och franska samt i svenska språket. Lektoratet i svenska har kunnat upprättas, sedan Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet förbundit sig att betala en summa för dess upprätthållande under fem år framåt. Det vore självfallet önskvärt, att Akademien finge möjlighet att låta detta viktiga lektorat fortbestå efter utgången av dessa fem år.

Kemiska auditoriet.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten.

Inom Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten äro följande professurer i funktion: Professuren i fysik har till den 17 juni 1942 innehafts av professor Karl F. Lindman, som denna dag inträdde i pensionsåldern, men därefter mottagit förordnande att förestå sin förra tjänst. Professuren i geologi och mineralogi innehaves av professor Hans Hausen och professuren i matematik av professor Nils Pipping. Professuren i kemi, som blivit ledig då professor Kurt Buch i maj 1942 utnämns till professor vid Helsingfors Universitet, skötes tillsvidare på grund av förordnande. Denna professur tillhör även Kemisk-tekniska fakulteten. Vid fakulteten har dessutom upprättats följande tre e.o. professurer: i organisk kemi, innehavare e.o. professor Helge Aspelund, i fysikalisk kemi och elektrokemi, innehavare e.o. professor Per Ekwall samt

Arbetsal i Kemiska inrättningen.

i kristallografi och mineralogi, innehavare e.o. professor Gunnar Pehrman. Ett lektorat i matematik finnes. Inom fakulteten arbeta dessutom ett antal docenter och assistenter.

Inom Statsvetenskapliga fakulteten äro följande professurer i funktion: Professuren i nationalekonomi med finansvetenskap innehaves av professor Carl Erik Knoellinger; professuren tillhör, som ovan nämnts, även Humanistiska fakulteten. Professuren i statskunskap med kommunalkunskap innehaves av professor Sven Lindman. Professuren i privaträtt med allmän rättslära är ledig och skötes enligt förordnande. Inom området för den von Willebrand-Fahlbeckska professuren i statistik och för den Armfeltsska professuren i statsrätt och folkrätt upprätthålles t.v. blott

Statsvetenskapliga fakulteten.

Teologiska fakultetens hus.

examination. Som ovan nämnts tillhör e.o. professuren i sociologi även Statsvetenskapliga fakulteten. Dessutom arbeta inom fakulteten ett antal docenter.

Kemisk-tekniska fakulteten. Inom Kemisk-tekniska fakulteten innehaves den Borgströmska professuren i allmän kemisk teknologi av professor Walter Qvist och professuren i skogsprodukternas kemi och kemiska teknologi av professor F. W. Klingstedt. Innehavare av professuren i maskinbyggnad är professor Jarl Salin. Vid fakulteten finnas lektorat i analytisk kemi och tekniska analysmetoder samt i elektroteknik. Dessutom arbeta inom fakulteten ett antal lärare och assistenter.

Teologiska fakulteten. Inom Teologiska fakulteten äro följande professurer i funktion: Professuren i praktisk teologi innehaves av professor G. O. Rosenqvist, professuren i exegetik av

Interiör från Teologiska fakultetens hus.

professor Rafael Gyllenberg och professuren i systematisk teologi av professor Harald Eklund. Professuren i kyrkohistoria skötes för närvarande enligt förordnande. Inom fakulteten finnes ett rörligt lektorat, vilket sedan 1941 tagits i anspråk för ämnet exegetik och religionshistoria. Vid fakulteten arbeta dessutom en docent samt andra lärare.

De utvidgningar, som under årens lopp förekommit, ha avsevärt ökat antalet lärare och studenter vid Akademien. *Antalet lärare.*

Hela antalet lärare utgjorde under verksamhetsåret 1941—42 52, av vilka 18 voro ordinarie professorer, 3 extra ordinarie och 3 tillförordnade professorer, 11 docenter, 2 ordinarie och 2 tillförordnade lektorer, 10 lärare och assistenter samt 3 examinatorer.

Ökningen av antalet lärare framgår av följande tabell:

År	Professorer	E. o. professorer	Docenter	Lektorer	Övriga lärare	Summa
1918—19.....	6	—	—	2	4	12
1923—24.....	14	1	3	5	11	34
1928—29.....	19	1	3	6	11	40
1931—32.....	20	2	6	4	11	43
1932—33.....	20	1	6	5	9	41
1933—34.....	21	1	6	3	16	47
1934—35.....	21	2	7	4	10	44
1935—36.....	21	3	5	4	15	48
1936—37.....	21	3	8	4	14	50
1937—38.....	21	2	10	4	14	51
1938—39.....	22	2	10	4	14	52
1939—40.....	21	2	12	4	17	56
1940—41.....	22	2	8	4	12	48
1941—42.....	21	3	11	4	13	52

Avlagda examina.

Under åren 1919—1942 ha följande examina avlagts: filosofiekandidatexamen inom Humanistiska och Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna av 135 studerande, politiceskandidat- och högre statsvetenskaplig examen inom Statsvetenskapliga fakulteten av 24 studerande, ingenjörsexamen inom Kemisk-tekniska fakulteten av 140 studerande samt teologisk dimissionsexamen inom Teologiska fakulteten av

Åbo Akademis Bibliotek.

54 studerande. Under samma tid ha 18 disputationer för doktorsgrad ägt rum inom Humanistiska fakulteten, 5 inom Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten och 3 inom Kemisk-tekniska fakulteten.

Åbo Akademi utger sedan år 1920 en vetenskaplig skriftserie »Acta Academiae Aboensis», fördelad på två avdelningar: »Humaniora», av vilken hittills 13 band utkommit om sammanlagt 6,230 sidor, samt »Mathematica et Physica», av vilken utkommit 13 band omfattande 5,447 sidor. Dessutom utger Akademien en populärvetenskaplig serie »Skrifter utgivna av Åbo Akademi» samt »Årsskrift». Sistnämnda publikation innehåller årsredogörelser och uppsatser om Akademiens verksamhet. De två senare serierna utgöra fortsättningar till motsvarande publikationer av Akademikommittén. Av nyare datum, från år 1937, är serien »Acta Musica», varav hittills två band utkommit.

Publikationer.

Överbibliotekarien Eric Holmberg.

Biblioteket. Biblioteket — Åbo Akademis viktigaste vetenskapliga inrättning — kan datera sin tillvaro från den 2 januari 1919, då den första personalen trädde i tjänst och organisationsarbetet begynte i den lokal av åtta rum, som i bottenvåningen av Akademiens huvudbyggnad ställts till bibliotekets förfogande. En anspråkslös grundstomme till ett bokbestånd förelåg i de akademiska sommarkursernas boksamling och några privata boksamlingar, som förärats till den vardande högskolan under de närmast föregående åren, men den nya institutionen tillväxte snabbt. Större och mindre bokgävor, dels av enskilda personer, dels av olika sammanslutningar och institutioner både i hemlandet och utlandet, särskilt Sverige, ha ända från begynnelsen tillförts Akademibiblioteket i en aldrig sinande ström och bilda huvuddelen av dess bokbestånd. Den till omfånget största av dessa bokgävor utgjorde den boksamling, uppskattad till minst 20,000 band,

Bibliotekets läsesal med makarna Branders' porträttbyster, huggna i marmor av skulptören Felix Nylund.

som Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet hopbragt genom upprop i hela Sverige och överlämnade i sammanhang med Akademiens högtidliga invigning. Enligt statsrådets beslut av den 14 mars 1919 erhåller biblioteket ett friexemplar av all i Finland utkommande litteratur, fränsett vissa undantag, och genom bytesförbindelser, inledda i december 1920, mottager det i gengäld mot Acta Academiae Aboensis vetenskapliga publikationer från 468 institutioner, universitet, högskolor, lärda samfund och bibliotek i olika delar av världen. Vid sidan härav har bokbeståndet utbyggt genom planmässiga köp inom områdena för de vetenskaper som finnas företrädda vid Akademien, samt det äldre finlandssvenska trycket. Ehuru det belopp, som använts för bokanskaffning, kan uppskattas till sammanlagt vidpass 7 miljoner mark, bilda inköpen en jämförelsevis ringa del av bokbeståndet i

bredd med de förvärv, som på andra sätt tillförts biblioteket. Utöver några äldre, smärre bokfonder förfogar biblioteket sedan läsåret 1940—41 över en större bokinköpsfond, till vilken grunden lagts genom en donation på en miljon mark av en person, som velat förbli onämnd. Den disponibla årsräntan därav skall användas uteslutande för det allmänna bibliotekets bokinköp och bindning enligt överbibliotekariens prövning.

Den lokal, som vid bibliotekets grundläggning ställts till dess förfogande, visade sig redan inom det första verksamhetsåret otillräcklig för det ständigt växande bokbeståndet och måste under de följande åren i flere etapper ökas med nya utrymmen. En temporär avlastning vanns genom att betydande delar av den vetenskapligt viktigaste litteraturen i likhet med litteraturanslagen överfördes till seminarie- och institutbiblioteken, som härigenom kommo att svälla ut vida över gränserna för handbibliotek inom områdena för de olika professurerna. Denna tendens till decentralisering hotade å andra sidan att splittra Akademiens biblioteksorganisation i ett antal inbördes fristående enheter och att omöjliggöra en planmässig uppbyggnad av huvudbiblioteket, som likväl bör bilda organisationens kärna. Trots dessa överföringar och trots det att allt tillgängligt utrymme i akademigården, inberäknat vindar och magasin i skilda hus, efter hand tagits i anspråk, ställde de oavlatligt växande bokmassorna biblioteksledningen inför svårigheter, som redan hunnit te sig omöjliga att bemästra, då bokhandlare Gösta Branders och hans maka Gert-rud, född Ljungborg, förklarade sig villiga att med 1 miljon mark bekosta uppförandet av en byggnad för Åbo Akademis Bibliotek, ett belopp, som sedermera, innan bygget hunnit bli färdigt, av de varmhjärtade donatorerna ökades med ytterligare 700,000 mark. En byggnadskommitté tillsattes med konsul Erik Savón som ordförande och överbibliotekarien Eric Holmberg som sekreterare, ritningar uppgjordes av ar-

Interiör från en magasinshållning i biblioteket.

kitekten Erik Bryggman och granskades bl. a. av överbibliotekarien Wilhelm Munthe, Oslo, bekant såsom en utmärkt kännare av biblioteksbyggnader. Grundstenen lades på svenska dagen, den 6 november 1934, och den 9 november 1935, på Henrik Gabriel Porthans minnesdag, kunde byggnadskommittén vid en enkel högtidlighet till Akademien överlämna det

färdiga huset, den första och hittills enda byggnad, som ända från grunden uppförts för Åbo Akademi.

Biblioteksbyggnaden står på en plats, som i sig förenar rika, förpliktande lärdomshistoriska minnen och traditioner med utomordentliga praktiska fördelar. Den är belägen på den medeltida biskopsgårdens tomt, tätt invid domkyrkan och platsen för den gamla Akademiens byggnader. Läget är det centralaste tänkbara i förhållande till Akademiens olika inrättningar och dock avskilt från bullersamma trafikstråk, i ett tyst och stilla kvarter. Tomten erbjuder genom sin areal tillfälle till utvidgningar under en snart sagt oöverskådlig framtid, och grunden är för Åboförhållanden sällsamt god. Ett rikt bestånd av gamla träd förmedlar anslutningen till den tidigare bebyggelsen. Mot Domkyrkogatan begränsas biblioteksgården av en dekorativ mur, som bekostats av ekonomierådet Oskar Öflund i Helsingfors, och invid muren har en av Yrjö Liipola skulpterad staty av skalden Josef Julius Wecksell fått sin plats.

Den nuvarande biblioteksbyggnaden, det s. k. boktornet, utgör den första etappen i ett blivande bibliotekskomplex, inom vilket den är avsedd att i sin helhet tagas i anspråk såsom bokmagasin, anslutet till en framtida huvudbyggnad. Boktornet, som är 19 m långt, 14 m brett och 20 m högt, rymmer 7 magasinsvåningar, av vilka dock i väntan på den kommande huvudbyggnaden blott de tre översta hittills inretts som bokmagasin, under det att de fyra nedersta genom bortlämnande av två golv sammanslagits till två och provisoriskt apterats för andra ändamål. I bottenvåningen befinna sig läneexpeditionen och läsesalen, som har 52 arbetsplatser och erbjuder idealiska belysningsförhållanden. Jämte ett välförsett referensbibliotek stå här uppställda porträttbyster av bibliotekshusets stiftare, makarna Branders, på uppdrag av Akademistiftelsen utförda i marmor av skulptören Felix Nylund.

Följande våning inrymmer expeditionen för lån från främmande bibliotek och bokinköp, överbibliotekariens tjänsterum, två arbetsrum för bibliotekspersonalen samt ett eldsäkert handskriftsrum. De tre magasinsvåningarna, envar med en kapacitet av 60,000 volymer, äro inredda med vidpass 5.5 km moderna stålhyllor, och för att skydda böckerna mot solljusets kemiska åverkan ha fönstren här försetts med belgiskt katedralglas i gul färgton. Källarvåningen rymmer pann- och bränslerum, uppackeringsrum samt magasin för tidningar. Den vertikalt betonnade byggnadstypen möjliggör en snabb förbindelse mellan de olika våningarna, förmedlad av, förutom huvudtrappan, en kombinerad person- och varuhiss, en spiraltrappa samt en elektrisk korttransportör.

De tre magasinsvåningarna beräknades motsvara behovet för det katalogiserade bokbeståndet under sex år framåt, och ha numera praktiskt taget fyllts. Då bibliotekets byggnadsfond genom nya donationer i flere repriser av makarna Branders vuxit till ett avsevärt belopp, tillsatte Akademistiftelsens styrelse redan 1938 en ny byggnadskommitté med uppdrag att planlägga det fortsatta utbyggandet av bibliotekskomplexet, och endast världskrigets mellankomst har gjort det nödvändigt att tillsvidare uppskjuta förverkligandet av dessa planer.

Akademibibliotekets katalogiserade bokbestånd uppgick den 30 juni 1942 till 202,482 volymer, varav 128,000 volymer fått plats i huvudbiblioteket, under det att resten fördelade sig på 22 seminarie- och institutbibliotek. Härtill kommo i huvudbiblioteket c:a 50,000 akademiska avhandlingar, ävensom småtryck, tidningar och okatalogiserad litteratur. Det samlade beståndet av tryckalster i bibliotekets ägo kan uppskattas till vidpass 360,000. Biblioteket är därmed det andra i ordningen av landets vetenskapliga bibliotek. Huvuddelen därav har, såsom redan antytts, hopbragts genom gåvor av varmhjärtade och frukostiga givare, vilka kunna räknas i tusental. Många värdefulla

och förnämliga privata boksamlingar ha funnit en fristad i Åbo Akademis Bibliotek, och blott de största och märkligaste kunna här i korthet nämnas. Det *Gadolin*ska biblioteket, hopbragt av åbobiskoparna Johan Browallius och Jacob Gadolin samt den världsberömda kemisten Johan Gadolin, omfattar 3,600 volymer vetenskaplig litteratur från 1600- och 1700-talen i olika ämnen. Den *Schaumanska* samlingen har tillhört kammarrådet Carl Schauman och hans son, den bekante publicisten August Schauman, och innehåller c:a 8,000 volymer svensk historisk, biografisk, topografisk, juridisk och ekonomisk litteratur från 1700- och 1800-talen. Den *Ingmanska* samlingen av engelsk litteratur har hopbragts av framlidne direktör Matti Ingman i London genom planmässiga, till största delen av honom personligen finansierade och enligt bibliotekets anvisningar verkställda inköp och omfattar icke mindre än c:a 10,000 volymer klassisk engelsk litteratur i filosofi, historia och nationalekonomi, förutom vitterhet och tidskriftslitteratur. Genom testamentariskt förordnande av den bekante skandinaviske specialisten på minoritetsproblem *H. V. Clausen* erhöll biblioteket 1938 en värdefull grundstomme av dansk humanistisk litteratur. Statsarkivarien *Reinh. Hausens* samling av historisk litteratur innefattar bl. a. en enastående rikhaltig specialsamling av litteratur om Åland. Den *Souranderska* samlingen slutligen, skänkt av vicehäradshövding Arvid Sourander, är det största av enskild man till Akademien donerade privatbiblioteket och samtidigt det såväl ur bibliofil synpunkt som med hänsyn till Fennica-litteraturens omfattning och värde mest betydande, representerande Finlands historia och kulturhistoria i vidaste mening, geografi och rese-skildringar, juridik samt finlandssvensk och rikssvensk vitterhet i förstaupplagor.

Bibliotekets *handskriftsavdelning* innehåller bl. a. några värdefulla brev- och manuskriptsamlingar, av vilka de största

äro den af *Schulténska* samlingen från Prostvik i Nagu, omfattande c:a 5,000 brev, samt Akademiens förste kansler, frih. *R. A. Wredes* samling av c:a 3,000 brev.

En avdelning av biblioteket utgöra även Åbo Akademis *bildsamlingar*, till vilka grundstommen erhöles genom de bildsamlingar av hembygdshistoriskt innehåll, som vid Akademiens invigning överlämnades av Åbo nation vid Helsingfors Universitet. Samlingarna ha sedermera under fröken Lotten Dahlströms vård avsevärt förkovrats och omfatta f. n. c:a 32,000 personfotografier, utom vyer och andra bilder.

Bibliotekets förste chef var filosofi- och magister Allan Törnudd (1918—1927), som efterträddes av den nuvarande överbibliotekarien, filosofi- och magister Eric Holmberg. Bibliotekspersonalen består i övrigt av 1 bibliotekarie, 3 underbibliotekarier och 4 amanuenser.

Åbo Akademis Bibliotek har till uppgift att betjäna och befrämja vetenskaplig forskning och undervisning, i främsta rummet givetvis det arbete som bedrivs vid Akademien, men det åligger därjämte biblioteket att särskilt samla och förvara den litteratur, som tryckts i Finland eller, även om den är tryckt i utlandet, skrivits av finländska författare eller berör finländska ämnen. Inom ramen för denna s. k. Fennica-litteratur strävar biblioteket planmässigt att uppbygga en normalsamling särskilt av finlandssvenskt tryck, såvitt möjligt fullständig även för den äldre litteraturens vidkommande, och att härutinnan växa ut till ett *finlandssvenskt nationalbibliotek*. Vid sidan härav strävar biblioteket att skapa ett bestånd omfattande det viktigaste av de nordiska grannlänarnas litteratur, så att det med tiden skall kunna tjäna som ett centralbibliotek i Finland för nordisk litteratur.

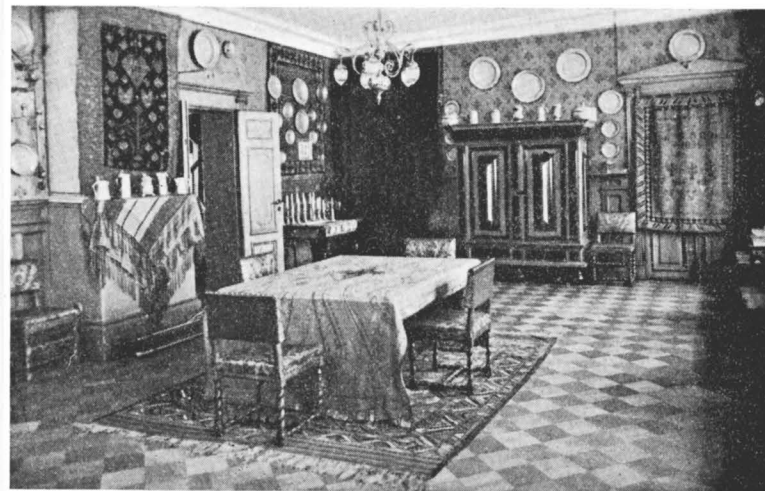
Redan under Akademiens tidigaste år fick högskolan mottaga *Biologiska samlingar*, vilka *lingarna*.

»Ett hem». Makarna Jacobssons till Akademien donerade gård Stora Tavastgatan 30.

under årens lopp vuxit i hastigt tempo. Framför allt växtsamlingen, men även insekt-, ägg- och fågelsamlingarna äro mycket omfattande och komma att erbjuda nödvändiga hjälpmedel för undervisningen i de biologiska ämnena. Professurer i botanik och zoologi ha ännu icke kunnat upprättas, huru önskvärt det än vore, att den viktiga biologiska ämneskomplexen kunde tillföras den Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten. På samma mark, där den gamla Åbo Akademis botaniska trädgård stod, har också nu en botanisk trädgård vuxit upp i hägnet av Per Kalms ärevördiga ek. Intendent för de biologiska samlingarna och trädgården är sedan 1930 förre forstmästaren Justus Montell.

Institutet för Hösten 1927 upprättades vid Akademien Institutet för nordisk etnologi. för nordisk etnologi, vilket tillkom genom sam-

Interiör från »Ett hem».

verkan mellan Akademien och Svenska litteratursällskapet i Finland, som hos institutet deponerade sina folkloristiska och etnografiska samlingar. Institutet har även från andra håll fått mottaga värdefulla samlingar av folkloristiskt material dels som gåvor, dels som depositioner. Dess föreståndare är e.o. professor K. Rob. V. Wikman. Institutet utger en serie »Meddelanden från Institutet för nordisk etnologi», varav hittills 20 nummer utkommit. Som institutets tidskrift utges sedan 1928 tidskriften *Budkavlen*.

I samband med det till professuren i Musikvetenskap och folklivsforskning anslutna musikbiblioteket och -arkivet inrättades 1928 en musikinstrumentssamling. Grunden till denna samling lades genom en av skeppsredare Curt Mattson gjord donation av ett trettio-tal värdefulla delvis utomeuropeiska instrument. Sedan dess har samlingen ökat

genom gåvor och inköp. Dess föreståndare, professor Otto Andersson, har främst strävat att komplettera kollektionen av inhemska instrument. Katalogen omfattar nu 170 nummer, bland vilka må nämnas en nästan fullständig serie taffelpianon av hittills kända inhemska instrumentmakare samt flere i Finland byggda orglar.

»Ett hem». Genom testamentarisk disposition donerade makarna Helene och Alfred Jacobsson fastigheten Stora Tavastgatan 30 jämte sitt hem i orubbat skick till Åbo Akademi, att förvaltas som en enhet under namn av Museistiftelsen »Ett hem». Museet, som enligt donatorernas önskan för eftervärlden skall bevara bilden av ett välbärgat Åbohem från sekelskiftet, öppnades i maj 1932. Till dess förste intendent utsågs filosofiemagister Walter von Konow och till biträdande intendent filosofiedoktor Lars-Ivar Ringbom. Efter magister v. Konows avgång 1938 är docenten Ringbom intendent för museet.

Mynt- och medaljsamlingen. Akademien äger en betydande mynt- och medaljsamling, vars grundstomme utgöres av hovrättsrådet George Granfelts omfattande kollektion, som av dennes efterlevande år 1918 överlämnades till Akademien. Denna samling, som företrädesvis består av svenska och finska mynt och medaljer, fick senare ett värdefullt komplement i lektor Gustaf Cygnaeus' medaljsamling, som genom enskilt bistånd förvärvades till Akademien. En tredje kollektion av större omfång erhöles 1942 genom testamente av revisorn E. Pikoff. Under årens lopp har Akademien dessutom mottagit ett stort antal mindre gåvor. Mynt- och medaljsamlingen förestås av docenten Lars-Ivar Ringbom.

Sjöhistoriska museet. Sjöhistoriska museet inrättades vid Åbo Akademi våren 1936, sedan en donation erhöles för detta ändamål. Museet har anknutits till Humanistiska fakulteten, som för detsamma tillsatt en nämnd med professor Gabriel Nikander som ordförande. Till intendent har förordnats filo-

sofiemagister Sven Andersson. Museet har inrymts i den Jacobssonska gården Stora Tavastgatan 30. Verksamheten har inriktats på insamling av sjöhistoriska föremål och arkivalier. Värdefulla gåvor ha erhöles och talrika inköp gjorts. Föremålsbeståndet räknar c:a 1,000 nummer, medan arkivaliesamlingen omfattar inemot 2,000 skeppsjournaler, sjökort, brev m. m. Särskilt intresse äga fartygsmodellerna och den stora fotografisamlingen. Museet utger sedan 1936 en serie »Meddelanden från Sjöhistoriska museet vid Åbo Akademi», varav hittills 7 nummer utkommit.

Sjöhistoriska museets värdefullaste förvärv är skonertskeppet »S i g y n» av Wårdö, som inköptes i februari 1939 för att bevaras som museifartyg. Fartyget ligger förtöjt vid östra åstranden invid Tredje bron, där kajplats gratis upplåtits av staden. Fartyget har i allmänhet varit tillgängligt för allmänheten under sommarmånaderna intill slutet av september. Under vinterkriget 1939—1940 blev fartyget skadat vid två luftbombardemang av Åbo. Efter kriget ha reparationsarbeten utförts med privat hopsamlade medel.

I samband med den år 1938 påbörjade undervisningen i astronomi vid Akademien har på bibliotekshusets tak uppförts ett litet astronomiskt observatorium. Här ha några redan tidigare till Akademien anskaffade instrument blivit uppställda: en 11 cm:s Zeiss-refraktor och ett mindre universalinstrument samt ett par kronometrar. För mottagande av tidssignaler har en radiomottagare senare installerats. Observatoriet är på grund av sina begränsade instrumentella resurser huvudsakligen avsett för studenternas övningsarbeten. Sedan 1940 utger observatoriet en serie Meddelanden. Dess föreståndare är docenten H. O. Grönstrand.

Utom ovannämnda institutioner och inrättningar finnas vid Akademien följande vetenskapliga institut, ledda av vederbörande professorer: de fysikaliska, matematiska

Astronomiska
observatoriet.

Vetenskapliga
institut.

och geologisk-mineralogiska instituten samt de olika kemiska instituten: för organisk kemi, fysikalisk kemi, kemisk teknologi, träkemi och värmeteknik. Vid geologisk-mineralogiska institutet har under årens lopp hopbragts betydande mineralsamlingar, till vilka grunden lagts redan i början av 1920-talet. Främst i kollektionen må nämnas den värdefulla Arrhenius'ska samlingen av delvis verkliga mineralogiska praktstuffer från kalkstensfyndigheterna i Pargas. Samlingarna ökas genom byten och köp samt genom donationer och insamlingsarbete i fält både i hemlandet och utom landets gränser. Vid institutet för kemisk teknologi finnas omfattande kemisk-tekniska varusamlingar, utgörande till största delen gåvor av fabriker och affärsföretag i hem- och utlandet. För undervisningen i kemi ha samlingarna kompletterats med en kemisk-vetenskaplig preparatsamling, omfattande talrika organiska och oorganiska föreningar. Vart och ett av ovannämnda institut utger en serie Meddelanden, av vilka hittills sammanlagt utkommit bortåt 200 nummer.

Vetenskapliga föreningar.

Vid Akademien finnas följande vetenskapliga föreningar, uppburna av och rekryterade främst bland de akademiska lärarna och deras elever: Kemiska Sällskapet i Åbo, stiftat 1919, ordförande professor Walter Qvist, Språkvetenskapliga Klubben vid Åbo Akademi, stiftad 1926, ordförande professor Rolf Pipping, Historiska Samfundet i Åbo, stiftat 1930, ordförande professor Joh. Sundwall, Filosofiska föreningen, stiftad 1933, ordförande e.o. professor K. Rob. V. Wikman, samt Naturvetenskapliga klubben vid Åbo Akademi r.f., stiftad 1935, ordförande professor Hans Hausen.

*

Till höger Handelshögskolan vid Åbo Akademi. I fonden det hus som inrymmer Akademiens musikhistoriska samlingar.

I nära anslutning till Akademien upprättades 1927 Handelshögskolan vid Åbo Akademi, vars tillkomst möjliggjorts främst genom ett testamente av kommerserådet August Wahlström. Handelshögskolan organiserades såsom en från Akademien fristående högskola, vars fonder förvaltas gemensamt med Akademiens av »Stiftelsen för Åbo Akademi». Genom sin nära anslutning till Åbo Akademi har Handelshögskolan varit i tillfälle att draga nytta av Akademiens lärarkrafter och undervisning. I sin pedagogiska planläggning ansluter sig Handelshögskolan till Kauppakorkeakoulu i Helsingfors. I spetsen för studiearbetet vid högskolan står en rektor och en prorektor, valda på tre år, samt ett lärarråd. Handelshögskolans allmänna ledning handhaves av en direktion, bestående av tolv medlemmar, av vilka sex representera

Handelshögskolan vid Åbo Akademi.

Professor Walter Qvist
Handelshögskolans nuvarande
rektor.

handel och näringsliv, två Stiftelsen för Åbo Akademi och två Akademiens konsistorium, medan de två återstående utgöres av Handelshögskolans rektor och prorektor.

Till Handelshögskolans förste rektor utsågs professor Severin Johansson och till prorektor professor Walter Qvist. Efter professor Johanssons död 1929 valdes professor Qvist till rektor och t.f. professor Gösta Söderholm till prorektor. Sekreterare vid Handelshögskolan är filosofiedoktor Helmer Tegengren. Direktionens sammansättning har under årens lopp i någon mån förändrats. Dess ordförande är för närvarande bergsrådet Emil Sarlin.

Handelshögskolans grundstadgar av den 15 augusti 1927 ha efter smärre förändringar stadfästs av Handels- och Industriministeriet den 12 oktober 1932. Ekonomiska examina avlagda vid högskolan äro jämställda med sådana som av-

lagts vid Svenska Handelshögskolan eller vid Kauppakorkeakoulu i Helsingfors.

Vid Handelshögskolan vid Åbo Akademi äro följande fem professurer upprättade: i nationalekonomi med statistik, vilken förestås av professor Carl Erik Knoelinger, i företagsekonomi och bokföring, som bestrides av t.f. professor Gösta Söderholm, i handelsrätt, som upprätthålles av professor Erik af Hällström och juriskandidaten Lars Erik Taxell, i kemi och varukunskap, som bestrides av professor Walter Qvist, samt i matematik med försäkringsvetenskap, som bestrides av filosofiedoktorn C. A. Alenius. Lektorat finnas i finska, engelska, tyska och franska samt i ekonomisk geografi. Dessutom finnas ett antal lärartjänster. Vid Handelshögskolan voro under läsåret 1941—42 anställda 5 professorer, 4 lektorer och 9 lärare, av vilka 3 professorer, 1 lektor och 3 lärare samtidigt voro anställda vid Akademien.

Under åren 1927—1942 har ekonomisk dimissionsexamen avlagts av 224 studerande och kandidatexamen i handelsvetenskaperna av 10 studerande. Eleverna vid Handelshögskolan tillhöra Åbo Akademis Studentkår r.f. Tillströmningen av elever framgår av tabellen över studentantalet inom de särskilda fakulteterna på sid. 45.

Sedan 1941 utger Handelshögskolan en »Skriftserie utgiven av Handelshögskolan vid Åbo Akademi», omfattande dels större vetenskapliga arbeten, serie A, dels kortare uppsatser, föredrag m.m., serie B. Hittills ha utkommit i serie A två och i serie B likaledes två nummer. Genom dessa publikationer har högskolan trätt i bytesförbindelse med motsvarande institutioner i hemlandet, Skandinavien och norra Tyskland.

Studenthuset.

Studentantal. Undervisningen vid Akademien började i januari 1919. Elevantalet var under den första terminen 49 och siffran har ända fram till krigsåret 1939 företett en stadig ökning, om man bortser från att vårterminen nästan regelbundet uppvisat ett lägre antal studerande än höstterminen. Vårterminen 1941 var antalet inskrivna studerande vid Åbo Akademi och Handelshögskolan 342. Studentantalets tillväxt 1919—1941 inom de särskilda fakulteterna och Handelshögskolan framgår av följande tabell:

		Humanis- tiska fakulteten		Matem.- naturvet. fakulteten		Statsveten- skapliga fakulteten		Kemisk- tekniska fakulteten		Teologiska fakulteten		Handels- högskolan		Summa	
		Inskr.	Närv.	Inskr.	Närv.	Inskr.	Närv.	Inskr.	Närv.	Inskr.	Närv.	Inskr.	Närv.	Inskr.	Närv.
1919-20	höstt.	55	55	31	31	11	11	—	—	—	—	—	—	97	97
	vårt.	59	59	30	29	6	4	—	—	—	—	—	—	95	92
1923-24	höstt.	56	52	15	15	18	16	69	66	—	—	—	—	158	149
	vårt.	49	44	12	12	22	22	63	62	—	—	—	—	146	140
1928-29	höstt.	14	38	31	29	24	21	38	35	31	31	54	30	219	204
	vårt.	14	37	26	25	20	19	38	37	31	30	52	48	208	196
1931-32	höstt.	92	84	34	34	11	11	52	49	39	37	52	42	280	269
	vårt.	99	91	38	37	8	8	53	52	36	30	50	45	284	263
1932-33	höstt.	81	71	44	41	11	11	58	55	35	32	52	42	281	252
	vårt.	73	63	41	41	9	7	59	58	38	36	52	50	272	255
1933-34	höstt.	75	68	47	47	13	13	83	81	45	43	59	47	322	299
	vårt.	71	64	46	45	12	12	80	78	48	47	60	45	318	291
1934-35	höstt.	76	69	46	44	10	10	119	115	52	52	73	56	376	346
	vårt.	70	63	44	42	9	9	116	115	57	52	69	51	365	332
1935-36	höstt.	63	62	48	43	10	10	135	133	62	58	72	59	390	365
	vårt.	59	55	48	46	12	12	129	123	62	57	73	54	383	347
1936-37	höstt.	53	48	39	35	10	10	169	161	58	51	65	50	394	355
	vårt.	51	41	36	34	10	10	159	150	59	48	61	50	376	333
1937-38	höstt.	48	43	44	40	19	19	151	140	65	55	63	55	390	352
	vårt.	52	47	45	43	23	22	139	131	58	50	60	49	377	342
1938-39	höstt.	51	43	51	50	31	30	137	136	52	42	74	61	396	362
	vårt.	50	42	49	48	28	25	128	126	50	37	77	61	384	339
1939-40	höstt.	55	52	40	37	32	27	128	124	47	36	72	56	374	332
	vårt.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1940-41	höstt.	59	51	34	26	22	19	120	104	39	27	79	65	353	292
	vårt.	58	47	32	27	25	23	117	107	39	28	71	64	342	296

Av tabellen framgår, att elevtillströmningen varit starkast till Kemisk-tekniska fakulteten, vilken sedan mitten av 1930-talet varit Akademiens största fakultet. Orsaken härtill står

att finna bl. a. i de gynnsamma affärs- och industrikonjunkturer i landet, vilka erbjudit den studerande ungdomen lockande framtidsmöjligheter. Samma orsak torde även ha påverkat den visserligen långsammare, men fullt tydliga ökningen av studentantalet inom Statsvetenskapliga fakulteten. Handelshögskolan, som kan mottaga blott ett begränsat antal elever, uppvisar ett rätt stabilt studentantal. Att tiden icke erbjuder den tacksammaste jordmånen för de humanistiska vetenskaperna visar tillbakagången av elevantalet inom Humanistiska fakulteten.

Läsåret 1938—39 bör räknas som det senaste normala året före krigstiden med hänsyn till elevantalet. Skillnaden härutinnan mellan detta år och det formellt normala läsåret 1940—41 bär vittne om krigstidens efterverkningar med osäkra arbetsförhållanden och inkallelser i militärtjänst samt om de tunga offer kampen för fosterlandet krävt bland den studerande ungdomen.

Helsingfors Universitet räknade under fredsåren omkring 1,000 svenska studerande. Härtill komma c:a 200 svenska studerande vid Tekniska Högskolan i Finland samt omkring 270 studenter vid Svenska Handelshögskolan i Helsingfors. Det sammanlagda antalet svenska studerande vid de fem högskolorna stiger sålunda till omkring 1,800, en betydande siffra för en så fåtalig nationalitet som vår.

Studentkåren. Studenterna vid Åbo Akademi och Handelshögskolan bilda gemensamt Åbo Akademis Studentkår r.f. Antalet ordinarie medlemmar var vårterminen 1941 342. Tillsammans med seniorer och extra medlemmar utgjorde antalet medlemmar 453.

Studentkårens främste funktionär är dess president. Till dess förste president utsågs 1919 professor P. O. von Törne, som kvarstod i denna egenskap ända till sin död 1940. Efter honom valdes professor Nils Pipping till studentkårens president.

Professor P. O. von Törne
Studentkårens president
1919—1940.

Professor Nils Pipping
Studentkårens nuvarande president.

Studentkårens ordförande är för närvarande filosofiedoktor Gunnar af Hällström. Kåren firar sin årsfest den 18 februari, Per Brahes födelsedag. Dess förste hedersmedlem är marskalcken av Finland, friherre Gustaf Mannerheim.

Studentkåren har en egen fastighet, belägen Stora Tavastgatan 22. Det trähus som sedan gammalt fanns på tomten fick 1936 en modern tillbyggnad av sten, vartill ritningarna utförts av arkitekt Erik Bryggman. Det gamla trähuset härjades av eld 1939; sedan dess ha planer varit å bane att på dess plats uppföra ett studenthem. För ett sådant har en del donationer redan influtit, men de utgöra t.v. dock endast en grundplåt.

Inom studentkåren äro följande specialföreningar verksamma: Kemistklubben, Statsvetenskapliga klubben, Humanistiska föreningen, Kristliga studentföreningen, Akademischer

Deutscher Verein, Idrottsklubben Academia, Sångkören Brahe Djäknar och The Student's English Society. Den gamla nationsindelningen har inom kåren fått motsvarigheter i Österbottenska nationen, Åländska studentlaget och Nyländska nationen vid Åbo Akademi.

Studentkåren upprätthåller såväl studie- som representationsförbindelser med liknande sammanslutningar i Åbo och Helsingfors samt i Skandinavien.

*

Akademiens ekonomiska förvaltning.

Den 8 november 1911 fick »Akademikommittén» emottaga sin första donation, tvenne av Fastighetsbanken i Finland utfärdade obligationer lydande å sammanlagt 10,000 mark och räntebärande från den 1 oktober 1912. Denna donation förblev länge den enda. Ännu år 1915 uppgick »Åbo Akademis grundfond» till blott c:a 11,000 mk. Det följande år tillsatta finansutskottet fick till uppgift »att förbereda frågor angående Åbo akademikommittés fonder och penningmedel m.m., särskilt med avseende å dessas tillväxt, placering och användning, samt att även i sådana frågor inkomma med självständiga förslag och framställningar». Redan vid akademikommitténs möte den 15 december samma år kunde utskottet, såsom tidigare nämnts, anmäla en donation om c:a 3 miljoner mark. Följande år, den 18 juni 1917, upprättades »Stiftelsen för Åbo Akademi», som sedan dess genom en delegation och styrelse handhaft Akademiens ekonomiska förvaltning.

Delegationens ordförande är för närvarande medicinelicentiaten Oskar Mustelin. Styrelsen har följande sammansättning: Lantbruksrådet Erik Dahlström, ordförande, bergsrådet Emil Sarlin, viceordförande, chefredaktör Amos Anderson, professor Otto Andersson, professor Harry Elving, vicehärads hövding Volter Köhler och Stiftelsens skattmästare, magister Ralf Törngren.

Med.lic. Oskar Mustelin
Ordförande i Stiftelsens för Åbo
Akademi delegation.

Lantbruksrådet Erik Dahlström
Ordförande i Stiftelsens för Åbo
Akademi styrelse.

Bergsrådet Emil Sarlin
Viceordförande i Stiftelsens för
Åbo Akademi styrelse. Ordförande
i Handelshögskolans direktion.

Fil.mag. Ralf Törngren
Stiftelsens för Åbo Akademi skatt-
mästare.

Tillväxten av Stiftelsens fonder och fördelningen mellan fonderna framgår av nedanstående uppställning, som anger fondernas belopp den 30 juni resp. år i miljoner mark:

	1918	1922	1926	1930	1934	1938	1942
Allmänna fonder	7,3	19,0	16,2	16,9	19,4	25,6	29,6
Fonder för särskilda ändamål —	4,4	9,3	23,7	29,3	38,1	43,6	
Fonder för Kem.-tekn. fakulteten jämte träkemiskt och metallurgiskt institut	—	4,7	8,5	8,1	9,7	11,6	12,8
Fonder för Teologiska fakulteten	—	—	5,2	5,5	5,8	6,7	9,7
Fonder för handelsvetenskaplig avdelning	—	0,3	2,1	5,3	5,9	6,0	7,0
Fonder för biblioteket	—	—	—	—	1,0	3,9	8,5
Pensionsfonder	0,5	1,8	2,0	4,0	6,3	8,3	10,3
Länefonder	—	0,2	0,3	0,4	0,4	0,5	0,6
Stipendiefonder	—	0,5	1,8	2,6	2,9	4,3	6,2
Dispositionsmedel m.m.	0,4	0,3	0,2	0,4	0,2	—	—
	8,2	31,2	45,6	66,9	80,9	105,0	128,3

Stiftelsens tillgångar utgjorde sålunda den 30 juni 1942 enligt de bokförda värdena, som kunna anses betryggande även med hänsyn till betydande värdefluktuationer, ca 128 miljoner mark. Kapitalökningen har överhuvud varit ganska jämn och har givetvis främst berott på nytillkomna donationer, men delvis även på att en del av avkastningen årligen tillagts fonderna. Dock bör vid bedömandet av fondökningen observeras, att den kraftiga inflationen i vårt land, speciellt koncentrerad till åren 1918—1920, förde ned den finska markens värde till i runt tal 1/10 av dess förkrigsvärde.

De svårigheter, vari Akademien särskilt till följd av inflationen på 1920-talet råkade, och den monetära oron år 1931, då finmarken jämte andra valutor avkopplades från guldmetall, föranledde en förändring i stiftelsens placeringspolitik såtillvida,

att investeringar i realvärden i allt högre grad föredrogs framom utlåning och köp av obligationer. Jämte det placeringen av stiftelsens kapital i våra storföretags aktier fortsattes, placerades kapital även i fastigheter. Redan på 1920-talet ägde stiftelsen visserligen ett antal fastigheter, men dessa tjänade — förutom en lantegendom, som donerats till stiftelsen — Akademiens direkta behov. År 1932 inköptes den första större fastigheten uteslutande i placeringssyfte. I detta nu äger stiftelsen — förutom tvenne lantegendomar, en villaparcell och tretton fastigheter, som mer eller mindre direkt tjäna Akademiens olika inrättningar eller äro inköpta för att trygga Akademiens utvidgningsbehov — tio större, moderna fastigheter på olika orter, de flesta i Helsingfors. Dessutom äger Akademien ett antal aktielokaler i olika bostadsbolag.

Fördelningen mellan olika placeringsformer framgår för övrigt av nedanstående sammandrag:

	1918	1922	1926	1930	1934	1938	1942
Stads- o. landsfastigheter ..	1,0	3,3	4,2	4,0	21,0	25,0	46,2
Inventarier, samlingar o. bibliotek	0,1	2,0	2,2	2,1	2,3	3,3	3,2
Aktier	4,4	13,0	8,4	16,0	20,4	40,2	52,2
Obligationer	2,1	7,0	7,2	7,0	13,6	12,1	16,6
Lån	—	4,7	20,2	35,5	27,4	52,7	44,9
Depositioner i bank	0,6	0,5	1,8	1,2	4,8	2,7	5,0
Diverse debitorer	0,0	0,3	1,3	0,5	0,6	1,6	1,8
Kassa	—	0,1	0,3	0,6	0,4	0,3	0,6
	8,2	30,9	45,6	66,9	90,5	137,9	170,5
Kreditorer	—	0,3	—	—	9,6	32,9	42,2
	8,2	31,2	45,6	66,9	80,9	105,0	128,3

Av sammanställningen framgår, att den 30 juni 1942 27 % av tillgångarna voro placerade i fastigheter och 30 % i aktier,

medan 26 % voro placerade i lån och 10 % i obligationer. Av lånen utgå dock 12 miljoner lån till egna fastigheter. Beaktas detta sjunker procentsatsen för utlåningen till 19 %. Vad övriga lån beträffar äro de i de flesta fall utgivna mot in-teckning under 50 % av den hypotiserade egendomens vid belåningen enligt räntabiliteten beräknade värde, i några fall mot pant av börsnoterade aktier till högst 60 % av börsvärdet. Märkas bör att i posten aktier även ingår aktie-stocken i de bostadsbolag, vilka fungera som stiftelsens dotterbolag.

Vid studiet av tabellen som belyser placeringarna fästes uppmärksamheten vid posten kreditorer, som under det sista decenniet vuxit med över 40 miljoner. Detta sammanhänger med att stiftelsens styrelse funnit det ur räntabilitetssynpunkt fördelaktigast att delvis finansiera fastighetsköpen med upplånade medel. Samtidigt har man önskat få till stånd en balans mellan utlåningen och obligationsinnehavet å ena sidan och upplåningen å den andra, dels för att även på detta sätt trygga stiftelsen mot inflationsrisk, dels för att eliminera verkan av räntehöjningar och sänkningar.

Den fortgående kapitalökningen avspeglar sig givetvis även i stiftelsens vinst- och förlusträkning. I detta avseende intressera mest de belopp, som årligen kunnat ställas till Akademiens disposition. För redogörelseåret 1919—20, det första år Akademien hela året var i verksamhet, uppgick detta belopp till c:a 1 miljon mark. Under det senaste redogörelseåret 1941—42 ställdes, förutom att Stiftelsen stod för akademifastigheternas alla utgifter, inberäknat bränslekostnader, 6.7 miljoner mark till Akademiens och Handelshögskolans disposition. Mellan de olika fakulteterna och Handelshögskolan fördelade sig summan som följer:

Humanistiska fakulteten	2.4 milj.
Matem.-naturvetensk. fakulteten	1.9 „
Statsvetenskapliga fakulteten	0.4 „
Kemisk-tekniska fakulteten	0.9 „
Teologiska fakulteten	0.6 „
Handelshögskolan	0.5 „

Då Akademiens undervisning står öppen för ungdom från hela det svenska Finland, syntes det berättigat, att högskolan för att erhålla materiellt understöd vädjade till hela den befolkning, som den äsyftade att gagna. För detta ändamål stiftades våren 1922 »Åbo Akademiförening», vars medlemmar genom årliga avgifter stödja högskolans arbete. Föreningen har kunnat glädja sig över talrik anslutning inom alla delar av det svenska Finland.

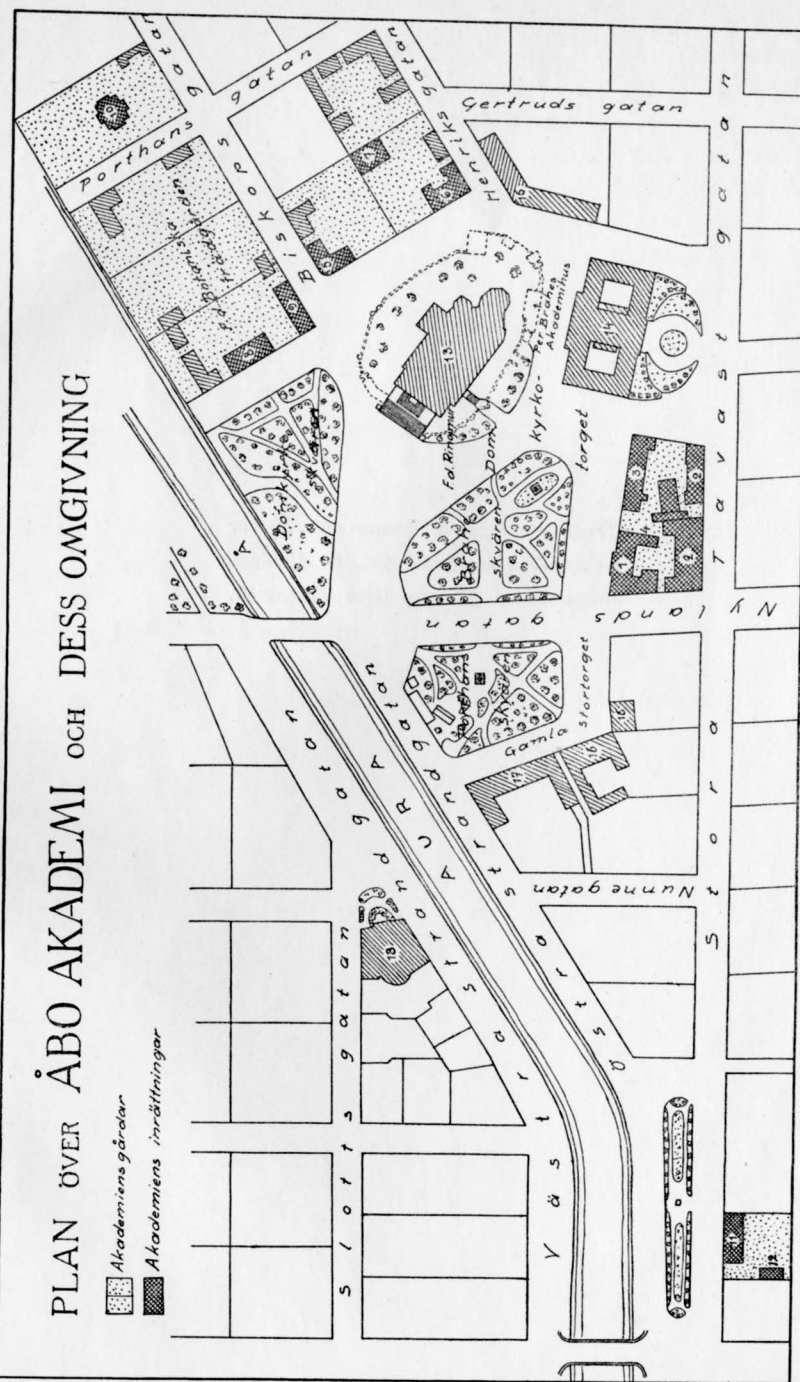
Akademiföreningens verksamhet var under den första tiden indelad i treårsperioder. Under det första trienniet inflöt i medlemsavgifter icke mindre än 1,380,563: 50 mk, under det andra 1,014,105: 88 mk samt under det tredje 557,762: 22 mk. Från och med verksamhetsåret 1931—32 upphörde indelnin-gen i triennier. Sammanräknas de belopp, som föreningen från detta år t.o.m. 1940—41 uppburit i medlemsavgifter, erhålles 1,629,238 mk. Medräknas ytterligare av föreningen mottagna gåvor inalles 347,123 mk, så utgör den summa föreningen från 1922 till 1941 sammanbragt 4,928,791 mk.

Genom årliga bidrag och medlemsavgifter ha Finlands svenskar sålunda under årens lopp överlämnat till Åbo Akademi inemot 5 miljoner mark. Som en ringa gengäld ha medlemmarna erhållit vissa av Akademiens tryckta skrifter. Av oskattbart värde har den intressegemenskap varit, som härigenom uppstått mellan Akademien och landets svenska befolkning.

Trots stiftelsens ökade fonder och den stegrade avkastningen på fonderna har Akademiens utgifter och inkomster blott med

svårighet bragts att balansera. Detta beror dels på att en avsevärd del av de nya donationerna gjorts för särskilda ändamål och sålunda icke kunnat disponeras för Akademiens allmänna behov, dels på att en mängd utgiftsposter, oberoende av Akademiens utveckling för övrigt, stegrats i hög grad. Bland dessa poster må nämnas löneökningarna till följd av penningvärdeförsämringarna, ålderstilläggen, pensionerna, ökade utlägg för vetenskaplig litteratur och apparatur m.m. Särskilt har givetvis vinterkriget och det nu pågående kriget med därav föranledda restriktioner på det ekonomiska området försvärat stiftelsens ekonomi. Detta har gjort, att de närmaste önskemålen för Akademien, uppförandet av ett eget hus för Kemisk-tekniska fakulteten samt utökandet av fonderna för docent- och studentstipendier, tillsvidare fått lov att ställas på framtiden. Den välvilja, som Akademien omfattats med av en alltjämt vidgad skara av ädla donatorer gör dock, att Akademiens ledning med förtröstan ser mot framtiden, medveten om att bristerna i Akademiens vetenskapliga program och dess tekniska utrustning med tiden skola kunna övervinnas.

PLAN ÖVER ÅBO AKADEMI OCH DESS OMGIVNING

1. Akademiens huvudbyggnad.
2. Kemiska inrättningen.
3. Matem.-naturv. fakultetens hus.
4. Institutet för nordisk etnologi.
5. Teologiska fakultetens hus.

6. Handelshögskolan.
7. Biblioteksbyggnaden.
8. Statsvet. fakultetens hus.
9. Musikvetensk. seminariums hus.
10. Humanistiska fakultetens hus.

11. »Ett hem».
12. Sjöhistoriska museet.
13. Domkyrkan.
14. Förra akademihuset.

*Tredje upplagan av denna översikt har
på uppdrag av Rektor för Åbo Akademi
redigerats av fil.mag. Göta Tegengren.*